

## ॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ सप्तमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके सप्तमः प्रपाठकः ॥

त्रिवृत्स्तोमो भवति। ब्रह्मवर्चसं वै त्रिवृत्। ब्रह्मवर्चसमेवाव  
रुन्धे। अग्निष्टोमः सोमो भवति। ब्रह्मवर्चसं वा अग्निष्टोमः।  
ब्रह्मवर्चसमेवाव रुन्धे। रथन्तरं सामं भवति। ब्रह्मवर्चसं  
वै रथन्तरम्। ब्रह्मवर्चसमेवाव रुन्धे। परिस्रज्जी होता  
भवति॥१॥

अरुणो मिर्मिरस्त्रिशुक्रः। एतद्वै ब्रह्मवर्चसस्य रूपम्।  
रूपेणैव ब्रह्मवर्चसमव रुन्धे। बृहस्पतिरकामयत देवानां  
पुरोधाङ्गच्छेयमिति। स एतं बृहस्पतिसुवमपश्यत्।  
तमाऽहरत्। तेनायजत। ततो वै स देवानां पुरोधामगच्छत्।  
यः पुरोधाकामः स्यात्। स बृहस्पतिसुवेन यजेत॥२॥

पुरोधामेव गच्छति। तस्य प्रातः सवने सन्नेषु नाराशंसेषु।  
एकादश दक्षिणा नीयन्ते। एकादश माध्यं दिने सवने सन्नेषु

नाराश॑ः॒ सेषु॑। एका॑दश तृतीयस॒वने स॒न्नेषु॑ नाराश॑ः॒ सेषु॑।  
 त्रय॑स्त्रि॒ः श॒त्सम्प॑द्यन्ते। त्रय॑स्त्रि॒ः श॒द्वे दे॒वताः॑। दे॒वता॑  
 ए॒वाव॑रुन्धे। अश्व॑श्चतुस्त्रि॒ः शः। प्रा॒जाप॒त्यो वा अश्वः॑॥३॥  
 प्र॒जाप॑तिश्चतुस्त्रि॒ः शो दे॒वता॑नाम्। याव॑तीरे॒व दे॒वताः॑।  
 ता ए॒वाव॑रुन्धे। कृ॒ष्णाजि॑नैऽभिषि॑श्चति। ब्रह्म॑णो  
 वा ए॒तद्रू॑पम्। यत्कृ॒ष्णाजि॑नम्। ब्रह्म॑व॒र्चसे॑नै॒वैन॑ः  
 सम॑र्धयति। आज्ये॑नाभिषि॑श्चति। तेजो॑ वा आ॒ज्यम्। तेज॑  
 ए॒वास्मि॑न्दधाति॥४॥

होता॑ भवति यजेत॒ वा अश्वौ॑ दधाति॥१॥

यदा॑ग्रे॒यो भव॑न्ति। अ॒ग्निमु॑खा हृ॒द्धिः। अथ॑ यत्पौ॒ष्णः। पु॒ष्टिर्वै  
 पू॒षा। पु॒ष्टिर्वैश्य॑स्य। पु॒ष्टिमे॒वाव॑ रुन्धे। प्र॒सवा॑य॒ सावि॑त्रः।  
 अथ॑ यत्त्वा॒ष्ट्रः। त्वष्टा॑ हि रू॒पाणि॑ वि॒करो॑ति। नि॒र्वरु॑ण॒त्वाय॑  
 वा॒रुणः॑॥५॥

अथो॒ य ए॒व कश्च॑ सन्त्सू॒यते॑। स हि वा॑रुणः। अथ॑  
 यद्वै॑श्वदे॒वः। वै॒श्वदे॒वो हि वैश्यः॑। अथ॑ यन्मा॑रु॒तः। मा॒रुतो॑  
 हि वैश्यः॑। स॒प्तैतानि॑ ह॒वीःषि॑ भवन्ति। स॒प्तग॑णा॒ वै

म॒रुतः॑। पृ॒श्निः प॒ष्ठौही मा॑रु॒त्या ल॑भ्यते। वि॒ड्वै म॒रुतः॑।  
 वि॒शं ए॒वैतन्म॑ध्य॒तोऽभि॑षिच्यते। तस्मा॒द्वा ए॒ष वि॒शः प्रि॒यः।  
 वि॒शो हि म॑ध्य॒तोऽभि॑षिच्यते। ऋ॒षभ॒च॒र्मेऽध्य॑भिषि॒ञ्चति॑।  
 स हि प्र॑जनयिता। द॒ध्राऽभि॑षि॒ञ्चति॑। ऊ॒र्वा अ॒न्नाद्यं॑ दधि॑।  
 ऊ॒र्जैवैन॑म॒न्नाद्ये॑न॒ सम॑र्धयति॥६॥

वा॒रु॒णो वि॒ड्वै म॒रुतो॑ऽष्टौ च॥२॥ [२]

यदा॑ग्ने॒यो भव॑ति। आ॒ग्ने॒यो वै ब्रा॑ह्म॒णः। अथ॑ यत्सौ॒म्यः।  
 सौ॒म्यो हि ब्रा॑ह्म॒णः। प्र॒स॒वायै॒व सा॑वि॒त्रः। अथ॑  
 यद्वा॑र॒हस्प॑त्यः। ए॒तद्वै ब्रा॑ह्म॒णस्य॑ वाक्प॒तीयम्। अथ॑  
 यद॑ग्नी॒षोमी॑यः। आ॒ग्ने॒यो वै ब्रा॑ह्म॒णः। तौ य॒दा स॒ङ्गच्छे॑ते  
 ॥७॥

अथ॑ वी॒र्या॑व॒त्तरो॑ भवति। अथ॑ यत्सा॑र॒स्वतः॑। ए॒तद्धि प्र॑त्यक्षं  
 ब्रा॑ह्म॒णस्य॑ वाक्प॒तीयम्। नि॒र्व॒रु॒ण॒त्वायै॒व वा॑रु॒णः। अथो॒ य  
 ए॒व कश्च॑ सन्त्सू॒यते॑। स हि वा॑रु॒णः। अथ॑ यद्वा॑वापृ॒थिव्यः॑।  
 इन्द्रो॑ वृ॒त्राय॑ वज्रमु॒दय॑च्छत्। तं द्या॑वापृ॒थिवी॑ नान्व॑मन्येताम्।  
 तमे॒तेनै॒व भा॑ग॒धेये॒नान्व॑मन्येताम्॥८॥

वज्रस्य वा एषोऽनुमानाय। अनुमतवज्रः सूयाता इति।  
 अष्टावेतानि हवींषि भवन्ति। अष्टाक्षरा गायत्री। गायत्री  
 ब्रह्मवर्चसम्। गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमव रुन्धे। हिरण्येन  
 घृतमुत्पुनाति। तेजस एव रुचे। कृष्णाजिनेऽभिषिञ्चति।  
 ब्रह्मणो वा एतदृक्सामयो रूपम्। यत्कृष्णाजिनम्।  
 ब्रह्मन्नेवैनमृक्सामयोरध्यभिषिञ्चति। घृतेनाभिषिञ्चति। तथा  
 वीर्यावत्तरो भवति॥९॥

सङ्गच्छते भागधेयेनान्वमन्येतां रूपश्चत्वारि च॥३॥ [३]

न वै सोमेन सोमस्य सवोऽस्ति। हतो ह्येषः। अभिषुतो  
 ह्येषः। न हि हतः सूयते। सौमीं सूतवंशामा लभते।  
 सोमो वै रेतोधाः। रेत एव तदधाति। सौम्यर्चाऽभिषिञ्चति।  
 रेतोधा ह्येषा। रेतः सोमः। रेत एवास्मिन्दधाति। यत्किं च  
 राजसूयमृते सोमम्। तत्सर्वं भवति। अषाढं युत्सु पृतनासु  
 पप्रिम। सुवर्षामप्स्वां वृजनस्य गोपाम्। भरेषुजां  
 सुक्षितिं सुश्रवंसम्। जयन्तन्त्वामनु मदेम सोम॥१०॥

रेतः सोमः सप्त च॥४॥ [४]

यो वै सोमेन सूयते॑। स दे॒वस॒वः। यः प॒शुना॑ सूयते॑। स  
 दे॒वस॒वः। य इ॒ष्ट्या॑ सूयते॑। स म॑नुष्यस॒वः। ए॒तं वै पृथ॑ये  
 दे॒वाः प्राय॑च्छन्। ततो॒ वै सोऽप्या॑र॒ण्याना॑ प॒शूनाम॑सूयत।  
 याव॑तीः किय॑तीश्च प्र॒जा वाचं॑ वद॑न्ति। तासा॒ं सर्वा॑सां  
 सूयते॑॥११॥

य ए॒तेन॑ यज॑ते। य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑। ना॒रा॒शः॑ स्यर्चा॑ऽभिषि॑ञ्चति।  
 म॒नु॒ष्या॑ वै नरा॒शः॑ संः। नि॒हुत्य॑ वावैतत्। अथा॒भिषि॑ञ्चति।  
 यत्किं॑ च॒ राज॒सूय॑मनुत्तरवे॒दीकम्॑। तत्सर्वं॑ भवति। ये मे॑  
 पश्चा॒शत॑न्दुः। अश्व॑नां॑ स॒धस्तु॑तिः। द्युम॑द॒ग्ने महि॑ श्रवः॑।  
 बृ॒हत्कृ॑धि म॒घोना॑म्। नृव॑द॒मृत॑ नृ॒णाम्॥१२॥

सूय॑ते स॒धस्तु॑तिस्त्रीणि च॥५॥ [५]

ए॒ष गो॑स॒वः। ष॒ट्त्रि॑ंश उ॒क्थ्यो॑ बृ॒हत्सा॑मा। प॒व॒माने॑  
 कण्व॑रथन्त॒रं भ॑वति। यो वै वा॑ज॒पेयः॑। स स॑म्राट्त्व॒वः। यो  
 रा॑ज॒सूयः॑। स व॑रुणस॒वः। प्र॒जाप॑तिः स्वार॑ज्यं परमे॒ष्ठी।  
 स्वार॑ज्य॒ङ्गैरे॒व। गौरि॑व भवति॥१३॥

य ए॒तेन॒ यज॑ते। य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑। उ॒भे बृ॑ह॒द्रथ॑न्त॒रे भ॑वतः।  
 तद्धि॑ स्वार॑ज्यम्। अ॒युतं॑ दक्षि॑णाः। तद्धि॑ स्वार॑ज्यम्।  
 प्र॒ति॒धुषा॑ऽभिषि॑ञ्चति। तद्धि॑ स्वार॑ज्यम्। अ॒नु॒द्धते॑ वेदै॑  
 दक्षि॑णत आ॒हव॑नीय॑स्य बृ॒हतः॑ स्तो॒त्रं प्र॑त्य॒भिषि॑ञ्चति। इ॒यं  
 वाव॑ र॑थन्त॒रम्॥१४॥

अ॒सौ बृ॑हत्। अ॒नयो॑रे॒वैन॑म॒नन्त॑र॒हित॑म॒भिषि॑ञ्चति।  
 प॒शुस्तो॑मो वा ए॒षः। तेन॑ गो॒स॒वः। ष॒द्वि॒ंशः स॑र्वः। रे॒व॒ज्जा॒तः  
 सह॑सा वृ॒द्धः। क्ष॒त्राणां॑ क्ष॒त्रभृ॑त्त॒मो वयो॑धाः। म॒हान्म॑हि॒त्वे  
 त॑स्त॒भानः॑। क्ष॒त्रे रा॒ष्ट्रे च॑ जा॒गृहि॑। प्र॒जाप॑तेस्त्वा पर॑मे॒ष्ठिनः॑  
 स्वार॑ज्येना॒भिषि॑ञ्चा॒मीत्या॑ह। स्वार॑ज्यमे॒वैनं॑ गमयति॥१५॥

इ॒व भ॑वति र॒थन्त॑रमा॒हैकं॑ च॥६॥

[६]

सि॒ंहे व्या॒घ्र उ॒त या॑ पृ॒दा॒कौ। त्विषि॑र॒ग्नौ ब्रा॑ह्म॒णे सू॒र्ये  
 या। इन्द्रं॑ या दे॒वी सु॒भगा॑ ज॒जान॑। सा न॒ आ॒ग॒न्वर्च॑सा  
 संवि॑दाना। या रा॑ज॒न्ये दु॒न्दुभा॑वाय॑तायाम्। अश्व॑स्य॒ क्रन्दे॑  
 पुरु॑षस्य मा॒यौ। इन्द्रं॑ या दे॒वी सु॒भगा॑ ज॒जान॑। सा न॒

आगन्वर्चसा संविदाना। या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये।  
त्विषिरश्वेषु पुरुषेषु गोषु॥१६॥

इन्द्रं या देवी सुभगा जजान। सा न आगन्वर्चसा  
संविदाना। रथे अक्षेषु वृषभस्य वाजे। वाते पर्जन्ये  
वरुणस्य शुष्मे। इन्द्रं या देवी सुभगा जजान। सा न  
आगन्वर्चसा संविदाना। राडंसि विराडंसि। सम्राडंसि  
स्वराडंसि। इन्द्राय त्वा तेजस्वते तेजस्वन्तः श्रीणामि।  
इन्द्राय त्वोजस्वत ओजस्वन्तः श्रीणामि॥१७॥

इन्द्राय त्वा पयस्वते पयस्वन्तः श्रीणामि। इन्द्राय  
त्वाऽऽयुष्मत आयुष्मन्तः श्रीणामि। तेजोऽसि। तत्ते प्र  
यच्छामि। तेजस्वदस्तु मे मुखम्। तेजस्वच्छिरो अस्तु  
मे। तेजस्वान् विश्वतः प्रत्यङ्। तेजसा सम्पिपृग्धि मा।  
ओजोऽसि। तत्ते प्र यच्छामि॥१८॥

ओजस्वदस्तु मे मुखम्। ओजस्वच्छिरो अस्तु मे।  
ओजस्वान् विश्वतः प्रत्यङ्। ओजसा सं पिपृग्धि मा।

पयोऽसि। तत्ते प्र यच्छामि। पयस्वदस्तु मे मुखम्।  
 पयस्वच्छिरो अस्तु मे। पयस्वान् विश्वतः प्रत्यङ्। पयसा  
 सं पिपृग्धि मा॥१९॥

आयुरसि। तत्ते प्र यच्छामि। आयुष्मदस्तु मे मुखम्।  
 आयुष्मच्छिरो अस्तु मे। आयुष्मान् विश्वतः प्रत्यङ्। आयुषा  
 सं पिपृग्धि मा। इममग्र आयुषे वर्चसे कृधि। प्रियं रेतो  
 वरुण सोम राजन्। मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ। विश्वे  
 देवा जरदष्टिर्यथाऽसत्॥२०॥

आयुरसि विश्वायुरसि। सर्वायुरसि सर्वमायुरसि। यतो वातो  
 मनोजवाः। यतः क्षरन्ति सिन्धवः। तासान्त्वा सर्वासां  
 रुचा। अभिषिञ्चामि वर्चसा। समुद्र इवासि गृह्मना। सोमं  
 इवास्यदाभ्यः। अग्निरिव विश्वतः प्रत्यङ्। सूर्य इव ज्योतिषा  
 विभूः॥२१॥

अपां यो द्रवणे रसः। तमहमस्मा आमुष्यायुणाय। तेजसे  
 ब्रह्मवर्चसाय गृह्णामि। अपां य ऊर्मौ रसः। तमहमस्मा



आमुष्यायुणाय। ओजसे वीर्याय गृह्णामि। अपां यो मध्यतो  
रसः। तमहमस्मा आमुष्यायुणाय। पुष्ट्यै प्रजननाय गृह्णामि।  
अपां यो यज्ञियो रसः। तमहमस्मा आमुष्यायुणाय। आयुषे  
दीर्घायुत्वाय गृह्णामि॥२२॥

गोष्वोजस्वन्तः श्रीणाम्योजोऽसि तत्ते प्रयच्छामि पयसा सम्पिपृग्धि माऽसद्विभूर्यज्ञियो रसो द्वे  
च॥७॥

[७]

अभिप्रेहि वीरयस्व। उग्रश्चेत्ता सपत्नहा। आतिष्ठ  
मित्रवर्धनः। तुभ्यं देवा अधिब्रवन्। अङ्गौ न्यङ्कावभित्  
आतिष्ठ वृत्रहन्त्रथम्। आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषन्।  
श्रियं वसानश्चरति स्वरोचाः। महत्तदस्यासुरस्य नाम।  
आ विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ। अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु  
बृहस्पतिः॥२३॥

अनु सोमो अन्वग्निरावीत्। अनु त्वा विश्वे देवा  
अवन्तु। अनु सप्त राजानो य उताभिषिक्ताः। अनु त्वा  
मित्रावरुणाविहावतम्। अनु द्यावापृथिवी विश्वशम्भू। सूर्यो

अहो॑भि॒रनु॑ त्वाऽवतु। च॒न्द्रमा॑ नक्ष॒त्रैरनु॑ त्वाऽवतु। द्यौश्च  
त्वा पृथि॒वी च॒ प्रचे॑तसा। शु॒क्रो बृ॒हद॑क्षिणा त्वा पिप॑र्तु।  
अनु॑ स्व॒धा चि॑किता॒ꣳ सोमो॑ अ॒ग्निः। आऽयं पृ॑णक्तु रज॑सी  
उ॒पस्थ॑म्॥२४॥

बृहस्पतिः सोमो अग्निरकं च॥८॥ [८]

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत। ता अ॑स्मात्सृ॒ष्टाः परा॑चीरायन्।  
स ए॒तं प्र॒जाप॑तिरोद॒नम॑पश्यत्। सोऽन्नं॑ भू॒तोऽति॑ष्ठत्। ता  
अ॒न्यत्रा॑न्नाद्य॒मवि॑त्वा। प्र॒जाप॑तिं प्र॒जा उ॒पाव॑र्तन्त। अन्न॑मे॒वैनं॑  
भू॒तं प॑श्यन्तीः प्र॒जा उ॒पाव॑र्तन्ते। य ए॒तेन॑ यज॑ते। य उ॑  
चैन॑मे॒वं वेद॑। सर्वा॑ण्यन्ना॒नि भव॑न्ति॥२५॥

सर्वे॑ पु॒रुषाः॑। सर्वा॑ण्ये॒वान्ना॒न्यव॑ रुन्धे। सर्वा॑न्पु॒रुषान्। राड॑सि  
वि॒राड॑सीत्या॒ह। स्वा॒राज्य॑मे॒वैनं॑ गमयति। यद्वि॑र॒ण्यन्द॑दाति।  
तेज॒स्तेना॑व॒रुन्धे॑। यत्ति॑सृ॒धन्व॑म्। वी॒र्य॑न्तेन॑। यदष्ट्रा॑म्॥२६॥  
पुष्टि॑न्तेन॑। यत्क॑म॒ण्डलु॑म्। आयु॑ष्टेन॑। यद्वि॑र॒ण्यमा॑ ब॒ध्नाति॑।  
ज्योति॑र्वै हि॒र॒ण्यम्। ज्योति॑रे॒वास्मि॑न्दधाति। अथो॒ तेजो॒ वै

हिरण्यम्। तेजं ए॒वात्मन्ध॑त्ते। यदो॑दनं प्रा॒श्नाति॑। ए॒तदे॒व  
सर्व॑मव॒रुध्य॑॥ २७ ॥

तद॑स्मिन्नेक॒धाऽधा॑त्। रोहि॑ण्याङ्का॒र्यः। यद्वा॑ह्म॒ण ए॒व रोहि॑णी।  
तस्मा॑दे॒व। अथो॒ वर्ष्मै॑वैन॑ः समा॒नानां॑ करोति। उ॒द्य॒ता  
सूर्ये॑ण का॒र्यः। उ॒द्यन्तं॑ वा ए॒तः सर्वाः॑ प्र॒जाः प्रति॑नन्दन्ति।  
दि॒दृक्षे॑ण्यो दर्श॒नीयो॑ भवति। य ए॒वं वेद॑। ब्र॒ह्म॒वादि॑नो  
वदन्ति॥ २८ ॥

अ॒वेत्यो॑ऽवभृ॒था ३ ना ३ इति॑। यद्द॑र्भपु॒ञ्जीलैः प॒वय॑ति।  
तत्स्वि॑दे॒वावै॑ति। तन्नावै॑ति। त्रि॒भिः प॑वयति। त्रय॑ इ॒मे  
लो॒काः। ए॒भिरे॒वैनं॑ लो॒कैः प॑वयति। अथो॑ अ॒पां वा ए॒तत्तेजो॑  
वर्चः॑। यद्द॑र्भाः। यद्द॑र्भपु॒ञ्जीलैः प॒वय॑ति। अ॒पामे॒वैन॑न्तेज॒सा  
वर्च॑सा॒ऽभिषि॑ञ्चति॥ २९ ॥

भूव॒न्त्यष्टा॑मव॒रुध्यं॑ वदन्ति द॒र्भा यद्द॑र्भपु॒ञ्जीलैः प॒वय॑त्येकं च॥ १ ॥

प्र॒जाप॑तिरकामयत ब॒होर्भू॒या॑न्त्स्या॒मिति॑। स ए॒तं  
प॑ञ्चशा॒रदी॒यम॑पश्यत्। तमा॑ऽह॒रत्। तेना॑यजत। ततो॑

वै स ब॒होर्भू॒यांन॑भवत्। यः का॒मये॑त ब॒होर्भू॒यांन्त्स्या॑मि॒ति।  
स पञ्च॑शा॒रदी॑ये॒न य॑जेत। ब॒होरे॒व भू॒यांन्भव॑ति। म॒रुत्स्तो॒मो  
वा ए॒षः। म॒रुतो॒ हि दे॒वानां॑ भूयि॑ष्ठाः॥३०॥

ब॒हुर्भ॑वति। य ए॒तेन॒ यज॑ते। य उ॒चैन॑मे॒वं वेद॑। पञ्च॑शा॒रदी॑यो  
भव॑ति। पञ्च॒ वा ऋ॒तवः॑ संवत्स॒रः। ऋ॒तुष्वे॒व संवत्स॑रे  
प्रति॑तिष्ठति। अथो पञ्चा॑क्षरा पङ्क्तिः॑। पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञः। य॒ज्ञमे॒वाव॑  
रुन्धे। स॒प्तद॑शः स्तोमा॒ नाति॑ यन्ति। स॒प्तद॑शः प्र॒जाप॑तिः।  
प्र॒जाप॑ते॒राप्त्यै॑॥३१॥

भूयि॑ष्ठा यन्ति द्वे च॥१०॥ [१०]

अ॒गस्त्यो॑ म॒रुद्भ्य॑ उ॒क्ष्णः॑ प्रौक्ष॑त्। तानिन्द्र॒ आद॑त्त।  
त ए॒नं वज्र॑मुद्यत्या॒भ्याय॑न्त। तान॒गस्त्य॑श्चैवेन्द्र॒श्च  
कया॑शुभीये॒नाश॑मयताम्। ताञ्छा॒न्तानु॑पा॒ह्वय॑त। यत्क॑याशुभीयं  
भव॑ति॒ शान्त्यै॑। तस्मा॑दे॒त ऐ॑न्द्रा॒मार्ता॑ उ॒क्षाणः॑ स॒वनी॑या  
भव॑न्ति। त्रयः॑ प्रथ॒मेऽह॑न्ना ल॒भ्यन्ते॑। ए॒वं द्वि॑तीयै॑।  
ए॒वन्तृ॑तीयै॑॥३२॥

ए॒वं च॑तु॒र्थे। प॒ञ्चो॑त्त॒मेऽह॑न्ना ल॒भ्यन्ते। व॒र्षि॑ष्ठमि॒व ह्ये॑तदहः।  
 व॒र्षि॑ष्ठः स॒मा॒ना॒नां भ॑वति। य ए॒तेन॒ यज॑ते। य उ॑चैनमे॒वं  
 वेद॑। स्वा॒रा॑ज्यं वा ए॒ष य॒ज्ञः। ए॒तेन॒ वा ए॒क॒या वा  
 का॒न्दमः॑ स्वा॒रा॑ज्यम॒गच्छ॑त्। स्वा॒रा॑ज्यं गच्छ॑ति। य ए॒तेन॒  
 यज॑ते॥ ३३ ॥

य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑। मा॒रु॒तो वा ए॒ष स्तोमः॑। ए॒तेन॒ वै म॒रु॒तो  
 दे॒वा॒नां भूयि॑ष्ठा अ॒भवन्। भूयि॑ष्ठः स॒मा॒ना॒नां भ॑वति। य ए॒तेन॒  
 यज॑ते। य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑। प॒ञ्च॒शा॒र॒दी॒यो वा ए॒ष य॒ज्ञः।  
 आ प॑ञ्च॒मा॒त्पु॒रु॒षा॒दन्न॑म॒त्ति। य ए॒तेन॒ यज॑ते। य उ॑ चैनमे॒वं  
 वेद॑। स॒प्त॒द॒शः स्तो॒मा ना॒तिं य॒न्ति। स॒प्त॒द॒शः प्र॒जाप॑तिः।  
 प्र॒जाप॑ते॒रे॒व नै॒ति॥ ३४ ॥

तृतीयं गच्छति य एतेन यजतेऽति य एतेन यजते य उ चैनमेवं वेद त्रीणि च (अगस्त्यः  
 स्वाराज्यं मारुतः पञ्चशारदीयो वा एष यज्ञः सप्तदशं प्रजापतेरेव नैति ॥ ११॥ — [११]

अ॒स्या ज॒रा॑सो द॒मा म॒रि॒त्राः। अ॒र्च॒द्धू॒मा॒सो अ॒ग्नयः॑ पा॒व॒काः।  
 श्वि॒ची॒चयः॑ श्वा॒त्रा॒सो भु॒र॒ण्यवः॑। व॒न॒र॒षदो॑ वा॒यवो॑ न सोमाः॑।  
 य॒जा नो मि॒त्रा॒वरु॑णा। य॒जा दे॒वा ऋ॒तं बृ॒हत्। अ॒ग्ने य॒क्षि

स्वन्दमम्। अश्वि॑ना॒ पिब॑न्त॒ सु॒तम्। दी॒द्य॑ग्री शुचि॒व्रता॑।  
ऋ॒तुना॑ यज्ञ॒वाह॑सा॥ ३५॥

द्वे वि॒रूपे॑ चरतः॒ स्व॒र्थे। अ॒न्याऽन्या॑ व॒त्समु॑प॒ धाप॑येते।  
हरि॑र॒न्यस्यां॑ भव॑न्ति स्व॒धावान्। शु॒क्रो अ॒न्यस्या॑न्ददृ॒शे  
सु॒वर्चाः॑। पूर्वा॑प॒रं च॑रतो मा॒ययै॑तौ। शिशू॑ क्रीड॑न्तौ परि॑  
यातो अध्व॑रम्। विश्वा॑न्य॒न्यो भुव॑नाऽभि चष्टे॑। ऋ॒तून॒न्यो  
वि॒दध॑ञ्जायते पुनः॑। त्रीणि॑ श॒ता त्री॑ष॒हस्रा॑ण्यग्निम्। त्रि॒ंशच्च॑  
दे॒वा नव॑ चाऽस॒पर्य॑न्॥ ३६॥

औक्ष॑न्धृतैरास्तृ॒णन्ब॒र्हिर॑स्मै। आदि॑द्धोता॒र॒न्य॑षादयन्त।  
अ॒ग्निना॒ऽग्निः समि॑ध्यते। क॒विर्गृ॑हप॑तिर्युवा॑। ह॒व्य॒वाङ्मु॑ह्य॒स्यः।  
अ॒ग्निर्दे॒वानां॑ ज॒ठर॑म्। पू॒तद॑क्षः क॒विक्र॑तुः। दे॒वो दे॒वेभि॑रा  
ग॑मत्। अ॒ग्निश्चि॒यो म॒रुतो॑ वि॒श्वकृ॑ष्टयः। आ त्वे॒षमु॑ग्रमव॑  
ई॒महे व॒यम्॥ ३७॥

ते स्वा॒निनो॑ रु॒द्रिया॑ व॒र्ष॒निर्णि॑जः। सि॒ंहा न ह॑षक॑तवः  
सु॒दान॑वः। यदु॒त्त॒मे म॑रुतो मध्य॒मे वा॑। यद्वा॑ऽव॒मे सु॑भगासो

दिवि ष्ट। ततो नो रुद्रा उत वाऽन्वस्य। अग्ने वित्ताद्धविषो  
यद्यजांमः। ईडे अग्निः स्ववसन्नमोभिः। इह प्रसप्तो वि  
च यत्कृतन्नः। रथैरिव प्रभरे वाजयद्धिः। प्रदक्षिणिन्मरुताः  
स्तोममृद्धाम्॥३८॥

श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्निभिः। देवैरग्ने सयावभिः। आसीदन्तु  
बरुहिषि। मित्रो वरुणो अर्यमा। प्रातर्यावाणो अध्वरम्।  
विश्वेषामदितिर्यज्ञियांनाम्। विश्वेषामतिथिर्मानुषाणाम्।  
अग्निर्देवानामव आवृणानः। सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः।  
त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणाः॥३९॥

दिवि श्रवो दधिरे यज्ञियांसः। नक्ता च चक्रुरुषसा  
विरूपे। कृष्णं च वर्णमरुणं च सन्धुः। त्वामग्न आदित्यासं  
आस्यम्। त्वाञ्जिह्वाः शुचयश्चक्रिरे कवे। त्वाः रातिषाचो  
अध्वरेषु सश्विरे। त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम्। नि त्वा  
यज्ञस्य साधनम्। अग्ने होतारमृत्विजम्। वनुष्वदेव धीमहि  
प्रचेतसम्। जीरन्दूतममर्त्यम्॥४०॥

यज्ञवाहसप्तपर्यन्त्यमृद्धां भिक्षमाणाः प्रचेतसमेकं च॥१२॥ [१२]

तिष्ठा॒ हरी॒ रथ॒ आ यु॒ज्यमा॑ना या॒हि। वा॒युर्न॑ नि॒युतो॑ नो  
अच्छ॑। पिबा॒स्यन्धो॑ अभि॒सृष्टो॑ अ॒स्मे। इन्द्रः॑ स्वाहा॑ ररि॒मा  
ते॒ मदा॑य। कस्य॒ वृषा॑ सु॒ते सचा॑। नि॒युत्वा॑न्वृष॒भो र॑णत्।  
वृ॒त्रहा॑ सोम॑पीतये। इन्द्रं॑ व॒यम्म॑हा॒धने॑। इन्द्र॒मर्भे॑ हवामहे।  
युजं॑ वृ॒त्रेषु॑ व॒ज्रिणम्॑॥४१॥

द्वि॒ता यो वृ॒त्रह॑न्त॒मः। वि॒द इन्द्रः॑ श॒तक्र॑तुः। उप॑ नो ह॒रिभिः॑  
सु॒तम्। स सूर॒ आज॑नयं॒ ज्योति॑रिन्द्रम्। अ॒या धि॒या  
त॒रणि॑रद्वि॒बर्हाः॑। ऋ॒तेन॑ शुष्मी॒ नव॑मानो अ॒कैः। व्यु॑स्त्रिधो॑  
अ॒स्रो अ॒द्विर्बि॑भेद। उ॒तत्य॑दा॒श्वश्चि॑यम्। यदिन्द्र॒ नाहु॑षी॒ष्वा।  
अ॒ग्रे वि॒क्षु प्र॑तीद॒यत्॥४२॥

भरे॒ष्विन्द्रः॑ सु॒हवः॑ हवामहे। अ॒हो॒मुचः॑ सु॒कृत॑न्दैव्यं  
जनम्। अ॒ग्नि॒मित्रं॑ वरु॒णः सा॑तये॒ भगम्। द्यावा॑पृथि॒वी  
म॒रुतः॑ स्व॒स्तये॑। म॒हि क्षे॒त्रं पु॒रुश्च॒न्द्रं वि॑ वि॒द्वान्।  
आदि॑त्सखि॒भ्यश्च॒रथः॑ स॒मैर॑त्। इन्द्रो॒ नृभि॑र॒जन॒दीद्या॑नः  
सा॒कम्। सूर्य॑मुष॒संज्ञा॑तुम॒ग्निम्। उ॒रुं नो॑ लो॒कम॑नु॒ नेषि॑



विद्वान्। सुवर्वज्योतिरभयः स्वस्ति॥४३॥

ऋष्या तं इन्द्र स्थविरस्य बाहू। उपस्थेयाम शरणा बृहन्तां।  
आ नो विश्वाभिरूतिभिः सजोषाः। ब्रह्म जुषाणो हर्यश्व  
याहि। वरीवृजत्स्थविरेभिः सुशिप्र। अस्मे दधद्वषणः  
शुष्ममिन्द्र। इन्द्राय गावं आशिरम्। दुदुहे वज्रिणे मधु।  
यत्सीमुपहूरे विदत्। तास्ते वज्रिन्धेनवो जोजयुर्नः॥४४॥

गभस्तयो नियुतो विश्ववाराः। अहरहर्भूय इज्जोगुवानाः। पूर्णा  
इन्द्र क्षुमतो भोजनस्य। इमान्ते धियं प्र भरे महो महीम्।  
अस्य स्तोत्रे धिषणा यत्त आनुजे। तमुत्सवे च प्रसवे च  
सासहिम्। इन्द्र देवासः शवसा मदन्ननु॥४५॥

वज्रिणमयत्स्वस्ति जोजयुर्नः सप्त च॥१३॥ [१३]

प्रजापतिः पशूनंसृजत। तैऽस्मात्सृष्टाः परां च आयन्।  
तानग्निष्टोमेन नाप्रौत्। तानुक्थ्येन नाप्रौत्। तान्धोडशिना  
नाप्रौत्। तान्नात्रिया नाप्रौत्। तान्त्सन्धिना नाप्रौत्।  
सोऽग्निमब्रवीत्। इमान्म ईप्सेति। तान्गिस्त्रिवृता स्तोमेन  
नाप्रौत्॥४६॥

स इन्द्रमब्रवीत्। इमान्म ईप्सेति। तानिन्द्रः पञ्चदशेन  
 स्तोमेन नाप्रोत्। स विश्वान्देवानब्रवीत्। इमान्म  
 ईप्सतेति। तान् विश्वेदेवाः सप्तदशेन स्तोमेन नाप्नुवन्। स  
 विष्णुमब्रवीत्। इमान्म ईप्सेति। तान् विष्णुरेकविंशेन  
 स्तोमेनाप्रोत्। वारवन्तीयेनावारयत॥४७॥

इदं विष्णुर्वि चक्रम् इति व्यक्रमत। यस्मात्पशवः  
 प्रप्रेव भ्रंशैरन्। स एतेन यजेत। यदाप्रोत्।  
 तदतोऽर्यामस्यातोऽर्यामत्वम्। एतेन वै देवा जैत्वानि  
 जित्वा। यङ्काममकामयन्त तमाप्नुवन्। यङ्कामङ्कामयन्ते।  
 तमेतेनाप्रोति॥४८॥

स्तोमेन नाप्रोदवारयत् नवं च॥१४॥ [१४]

व्याघ्रोऽयमग्नौ चरति प्रविष्टः। ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपा  
 अयम्। नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि। मा देवानां  
 मिथुयाकर्म भागम्। सावीरुहि देव प्रसवाय पित्रे।  
 वर्ष्माणमस्मै वरिमाणमस्मै। अथास्मभ्यं सवितः  
 सर्वताता। दिवेदिव आ सुवा भूरि पश्वः। भूतो भूतेषु

चरति प्रविष्टः। स भूतानामधिपतिर्बभूव॥४९॥

तस्य मृत्यौ चरति राजसूयम्। स राजा राज्यमनु  
मन्यतामिदम्। येभिः शिल्पैः पप्रथानामदृहत्।  
येभिर्द्वामभ्यपि शत्रुजापतिः। येभिर्वाचं विश्वरूपां  
समव्ययत्। तेनेममग्र इह वर्चसा समङ्घि। येभिरादित्यस्तपति  
प्र केतुभिः। येभिः सूर्यो ददृशे चित्रभानुः। येभिर्वाचं  
पुष्कलेभिरव्ययत्। तेनेममग्र इह वर्चसा समङ्घि॥५०॥

आऽयं भातु शवसा पञ्च कृष्टीः। इन्द्र इव ज्येष्ठो  
भवतु प्रजावान्। अस्मा अस्तु पुष्कलश्चित्रभानुः। आऽयं  
पृणक्तु रजसी उपस्थम्। यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत्।  
इन्द्रियावत्पुष्कलश्चित्रभानुः। यस्मिन्सूर्या अर्पिताः सप्त  
साकम्। तस्मिन् राजानमधि विश्रयेमम्। द्यौरसि पृथिव्यसि।  
व्याघ्रो वैयाघ्रेऽधि ॥५१॥

विश्रयस्व दिशो महीः। विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु। मा  
त्वद्राष्ट्रमधि भ्रशत्। या दिव्या आपः पयसा सम्बभूवुः।

या अ॒न्तरि॑क्ष उ॒त पा॒र्थि॒वी॒र्याः॑ । तासा॑न्त्वा सर्वा॑सां रु॒चा ।  
अ॒भिषि॑श्चामि॒ वर्च॑सा । अ॒भि त्वा॒ वर्च॑साऽसिच॑न्दि॒व्येन॑ ।  
पय॑सा स॒ह । यथा॑सां रा॒ष्ट्रव॑र्धनः ॥ ५२ ॥

तथा॑ त्वा स॒वि॒ता क॑रत् । इन्द्रं॑ वि॒श्वा अ॒वीवृ॑धन् ।  
स॒मु॒द्रव्य॑चस॒ङ्गिरः॑ । र॒थी॒त॒मं र॒थी॒नाम् । वा॒जा॒नां  
स॒त्प॑तिं प॒तिम् । वस॑वस्त्वा पु॒रस्ता॑द॒भिषि॑श्चन्तु गाय॒त्रेण॑  
छ॒न्द॑सा । रु॒द्रास्त्वा दक्षि॑ण॒तोऽभिषि॑श्चन्तु त्रैष्टु॑भेन॒ छ॒न्द॑सा ।  
आ॒दि॒त्यास्त्वा प॒श्चाद॑भिषि॑श्चन्तु जा॒ग॒तेन॑ छ॒न्द॑सा ।  
वि॒श्वे त्वा दे॒वा उत्त॑र॒तोऽभिषि॑श्चन्त्वानु॑ष्टुभेन॒ छ॒न्द॑सा ।  
बृ॒ह॒स्प॒ति॑स्त्वो॒परि॑ष्टाद॒भिषि॑श्चतु पा॒ङ्केन॑ छ॒न्द॑सा ॥ ५३ ॥

अ॒रु॒ण॒न्त्वा वृ॒क॑मु॒ग्रङ्ख॑जङ्क॒रम् । रोच॑मानं म॒रुता॑म॒ग्रे अ॒र्चिषः॑ ।  
सूर्य॑वन्तं म॒घवा॑नं वि॒षास॑हिम् । इन्द्र॑मु॒क्थेषु॑ नाम॒हूत॑मं  
हुवे॑म । प्र बा॒हवा॑ सि॒सृ॒त॒जी॒वसे॑ नः । आ नो॑ ग॒व्यू॒ति॒मु॒क्षतं॑  
घृ॒तेन॑ । आ नो॑ ज॒नै श्र॑वय॒तं यु॒वाना॑ । श्रु॒तं मे॑ मि॒त्राव॑रुणा  
ह॒वे॒मा । इन्द्र॑स्य ते वी॒र्य॑कृतः । बा॒हू उ॒पाव॑ ह॒रामि॑ ॥ ५४ ॥

बभूवाव्ययत्तेनेममंग्र इह वर्चसा समङ्घि वैयाघ्रेऽधि राष्ट्रवर्धनः पाङ्केन छन्दसोपावहरामि॥१५॥[१५]

अभि प्रेहि वीरयस्व। उग्रश्चेत्ता सपत्नहा। आतिष्ठ  
वृत्रहन्तमः। तुभ्य देवा अधिब्रवन्। अङ्गौ न्यङ्कावभितो रथं  
यौ। ध्वान्तं वाताग्रमनु सञ्चरन्तौ। दूरेहेतिरिन्द्रियावाँन्पतत्री।  
ते नोऽग्नयः पप्रयः पारयन्तु। नमस्त ऋषे गद। अव्यथायै  
त्वा स्वधायै त्वा॥५५॥

मा न इन्द्राभितस्त्वदृष्वारिष्टासः। एवा ब्रह्मन्तवेदस्तु। तिष्ठ  
रथे अधि यद्वज्रहस्तः। आ रश्मीन्देव युवसे स्वश्वः। आ तिष्ठ  
वृत्रहन्नातिष्ठन्तं परि। अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु त्वा मित्रावरुणौ।  
द्यौश्च त्वा पृथिवी च प्रचेतसा। शुक्रो बृहक्षिणा त्वा पिपर्तु।  
अनु स्वधा चिकिता२ सोमो अग्निः। अनु त्वाऽवतु सविता  
सवेन॥५६॥

इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्। समुद्रव्यचसङ्गिरः। रथीतम२  
रथीनाम्। वाजाना२ सत्पतिं पतिम्। परिमा सेन्या  
घोषाः। ज्याना वृञ्जन्तु गृध्रवः। मेथिष्ठाः पिन्वमाना इह।  
माङ्गोपतिमभि संविशन्तु। तन्मेऽनुमतिरनु मन्यताम्।

तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः॥५७॥

तद्वावाणः सोमसुतो मयोभुवः। तदश्विना शृणुतः  
सौभगा युवम्। अव ते हेड उदुत्तमम्। एना व्याघ्रं  
परिष्वजानाः। सिंहं हिन्वन्ति महते सौभगाय।  
समुद्रन्न सुहवन्तस्थिवांसम्। मर्मज्यन्ते द्वीपिनमप्स्वन्तः।  
उदसावेतु सूर्यः। उदिदं मामकं वचः। उदिहि देव सूर्य।  
सह वग्नुना मम। अहं वाचो विवाचनम्। मयि वागस्तु  
धर्णसिः। यन्तु नदयो वर्षन्तु पर्जन्याः। सुपिप्पला  
ओषधयो भवन्तु। अन्नवतामोदनवतामामिक्षवताम्। एषां  
राजा भूयसाम्॥५८॥

स्वधायै त्वा सवेन द्यौः सूर्य सप्त च॥१६॥ [१६]

ये केशिनः प्रथमाः सत्रमासन्त। येभिराभृतं यदिदं विरोचन्ते।  
तेभ्यो जुहोमि बहुधा घृतेन। रायस्पोषेणेमं वर्चसा सः  
सृजाथ। नर्ते ब्रह्मणस्तपसो विमोकः। द्विनाम्नी दीक्षा  
वशिनी ह्युग्रा। प्र केशाः सुवते काण्डिनो भवन्ति। तेषां

ब्रह्मेदीशे वपनस्य नान्यः। आ रोह प्रोष्ठं विषहस्व शत्रून्।  
अवाँस्नाग्दीक्षा वशिनी ह्युग्रा॥५९॥

देहि दक्षिणां प्रतिरस्वायुः। अथामुच्यस्व वरुणस्य पाशात्।  
येनावपत्सविता क्षुरेण। सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान्। तेन  
ब्रह्माणो वपतेदमस्योर्जेमम्। रय्या वर्चसा स९ सृजाथ। मा  
ते केशाननु गाद्वर्च एतत्। तथा धाता करोतु ते। तुभ्यमिन्द्रो  
बृहस्पतिः। सविता वर्च आदधात्॥६०॥

तेभ्यो निधानं बहुधा व्यैच्छन्। अन्तरा द्यावापृथिवी अपः  
सुवः। दर्भस्तम्बे वीर्यकृते निधाय। पौ९स्येनेमं वर्चसा स९  
सृजाथ। बलन्ते बाहुवोः सविता दधातु। सोमस्त्वाऽनक्तु  
पयसा घृतेन। स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्नि धत्तम्। पौ९स्येनेमं  
वर्चसा स९सृजाथ। यत्सीमन्तुङ्कङ्कतस्ते लिलेख। यद्वा  
क्षुरः परिववर्ज वप९स्ते। स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्नि धत्तम्।  
पौ९स्येनेम९ स९ सृजाथो वीर्येण॥६१॥

अवाँस्नाग्दीक्षा वशिनी ह्युग्राऽदधाद्ववर्ज वप९ स्ते द्वे च॥१७॥ [१७]

इन्द्रं वै स्वाविशो मरुतो नापाचायन्। सोऽनपचाय्यमान  
 एतं विघ्नमपश्यत्। तमाऽहरत्। तेनायजत। तेनैवासान्तः  
 सः स्तम्भं व्यहन्। यद्व्यहन्। तद्विघ्नस्य विघ्नत्वम्। वि  
 पाप्मानं भ्रातृव्यः हते। य एतेन यजते। य उ चैनमेवं  
 वेद॥६२॥

यः राजानं विशो नापचायेयुः। यो वा ब्राह्मणस्तमसा  
 पाप्मना प्रावृत्तः स्यात्। स एतेन यजेत। विघ्नेनैवैनद्विहत्य।  
 विशामाधिपत्यं गच्छति। तस्य द्वे द्वादशे स्तोत्रे भवतः। द्वे  
 चतुर्विंशे। औद्विद्यमेव तत्। एतद्वै क्षत्रस्यौद्विद्यम्। यदस्मै  
 स्वाविशो बलिः हरन्ति॥६३॥

हरन्त्यस्मै विशो बलिम्। ऐनमप्रतिख्यातं गच्छति। य एवं  
 वेद। प्रबाहुगवा अग्रे क्षत्राण्यातेपुः। तेषामिन्द्रः क्षत्राण्यादत्त।  
 न वा इमानि क्षत्राण्यभूवन्निति। तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम्। आ  
 श्रेयसो भ्रातृव्यस्य तेज इन्द्रियन्दत्ते। य एतेन यजते। य  
 उ चैनमेवं वेद॥६४॥

तद्यथा ह वै संचक्रिणौ कप्लकावुपावहितौ स्याताम्। एवमेतौ



युग्मन्तौ स्तोमौ। अयुक्षु स्तोमेषु क्रियेते। पाप्मनोऽपंहृत्यै।  
 अपं पाप्मानं भ्रातृव्यं हते। य एतेन यजते। य उ  
 चैनमेवं वेद। तद्यथा ह वै सूतग्रामण्यः। एवञ्छन्दांसि।  
 तेष्वसावादित्यो बृहतीरभ्यूढः॥६५॥

सतो बृहतीषु स्तुवते सतो बृहन्। प्रजयां पशुभिरसानीत्येव।  
 व्यतिषक्ताभिः स्तुवते। व्यतिषक्तं वै क्षत्रं विशा। विशैवैनं  
 क्षत्रेण व्यतिषजति। व्यतिषक्ताभिः स्तुवते। व्यतिषक्तो वै  
 ग्रामणीः संजातैः। सजातैरेवैनं व्यतिषजति। व्यतिषक्ताभिः  
 स्तुवते। व्यतिषक्तो वै पुरुषः पाप्मभिः। व्यतिषक्ताभिरेवास्य  
 पाप्मनो नुदते॥६६॥

वेदं हरन्त्येनमेवं वेदाभ्यूढः पाप्मभिरिकं च॥१८॥ [१८]

त्रिवृद्धदाग्नेयोऽग्निमुखा ह्युद्धिर्दग्नेय आग्नेयो न वै सोमेन यो वै सोमेनैष गौसवः  
 सिंहेऽभि प्रेहि मित्रवर्धनः प्रजापतिस्ता औदनं प्रजापतिरकामयत बहोर्भूयानगस्त्योऽस्या  
 जरासंस्तिष्ठा हरीं प्रजापतिः पशून्व्याघ्रोऽयमभिप्रेहि वृत्रहन्तमो ये केशिन इन्द्रं वा  
 अष्टादश॥१८॥

त्रिवृद्धो वै सोमेनायुरसि बहुर्भवति तिष्ठा हरीरथ आयं भान्तु तेभ्यो निधानं

षट्थष्टिः॥६६॥

त्रिवृत्पाप्मनो नुदते॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे द्वितीयाष्टके  
सप्तमः प्रपाठकः समाप्तः॥